

Sygn. akt I ACa 1360/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Katarzyna Polańska - Farion

Sędziowie: SSA Bogdan Świerczakowski

SSO (del.) Beata Byszewska (spr.)

Protokolant: sekr. sąd. Marta Lach

po rozpoznaniu w dniu 16 kwietnia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa R. W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Gospodarki

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 31 maja 2012 r.

sygn. akt II C 86/08

1. oddala apelację,

2. zasądza od R. W. na rzecz Skarbu Państwa- Ministra Gospodarki kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

I ACa 1360/12

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym dnia 22 marca 2007 roku powód R. W. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Gospodarki kwoty 1 000.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenia kosztów procesu tytułem odszkodowania za przejęte na własność Skarbu Państwa bez podstawy prawnej przedsiębiorstwo (...). Jako podstawę prawną powód powołał art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c.

Pismem z dnia 13 lipca 2011 roku powód cofnął powództwo co do kwoty 525 241 zł z ustawowymi odsetkami wraz ze zrzeczeniem się roszczenia w zakresie w jakim powód domagał się odszkodowania za utracone korzyści.

Pozwany Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 31 maja 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził na rzecz powoda od pozwanego kwotę 237 379,50 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 31 maja 2012 roku do dnia zapłaty, umorzył postępowanie co do kwoty

525 241 zł, oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 3 744 zł tytułem częściowego zwrotu kosztów procesu oraz nakazał ściągnąć z zasądzonych na rzecz powoda roszczenia kwotę 11 869 zł tytułem nie uiszczonych opłat od pozwu.

Powyższy wyrok zapadł po dokonaniu przez Sąd Okręgowy następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych:

Na działce o powierzchni 1 ha 4272 m.kw. położonej w K., której właścicielem był K. W. (1), znajdowały się zabudowania tartaczne, gospodarcze, mieszkaniowe i prowadzony był na niej tartak.

K. W. (1) zmarł 31 listopada 1953r, a spadek po nim nabyła żona H. i syn L.. Spadek po H. W. nabył syn L. w całości, zaś prawa do spadku po L. W. nabyli córka Z. S. i wnuk R. W. po 1/2 części spadku każde z nich, w tym także wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne.

Decyzją Ministra Gospodarki z dnia 05 grudnia 2006 roku (...) stwierdzona została nieważność zarządzenia Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła z dnia 10 października 1951 roku znak OA3-b- (...) w sprawie ustanowienia przymusowego zarządu państwowego nad przedsiębiorstwem (...) w K. pow. W. oraz orzeczenia Przewodniczącego Komitetu Drobnej Wytwórczości z 13 grudnia 1962r (...) w sprawie stwierdzenia przejścia na własność Państwa przedsiębiorstwa(...) w K..

Zabudowana nieruchomość po jej przejęciu została przekazana 30 czerwca 1953r (...) Zakładom (...) we W., a następnie była przejmowana przez kolejne podmioty i decyzją z dnia 29 maja 1995 roku Wojewoda (...) stwierdził nabycie przez dotychczasowego zarządcę- Przedsiębiorstwo Usługowo-Produkcyjne (...) w K. (w likwidacji) prawa użytkowania wieczystego do tego gruntu wraz z prawem własności budynków i urządzeń trwale z nim związanych z dniem 05 grudnia 1990 r. Konsekwencją tej decyzji było zbycie nieruchomości na rzecz osoby fizycznej dnia 16 lutego 1996 roku, której prawa zostały ujawnione w księdze wieczystej.

Sąd ustalił w oparciu o opinie biegłych, że wartość ruchomości wchodzących w skład wyposażenia (...) według stanu z dnia przejęcia a cen aktualnych wynosi łącznie 149 303 zł, natomiast wartość rynkowa nieruchomości –325 456 zł.

Za wiarygodne Sąd uznał złożone dokumenty oraz opinie biegłych. Wprawdzie pozwany zgłosił zarzuty do opinii obu biegłych, jednak w ocenie Sądu I instancji zarzuty te były nieuzasadnione, a biegli zastosowali właściwe metody wyceny zarówno ruchomości, jak i nieruchomości.

Za niewiarygodny Sąd I instancji uznał dokument prywatny w postaci porozumienia o częściowym dziale spadku pomiędzy powodem a drugą spadkobierczynią L. W., na podstawie którego powód domagał się odszkodowania w części, do której legitymacja czynna przysługiwałaby Z. S..

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo co do zasady, w zakresie szkody rzeczywistej zostało udowodnione. Nie udowodniono, że powód ma skuteczne prawo do domagania się odszkodowania, w zakresie w jakim należne jest ono Z. S..

Sąd Okręgowy wskazał, że odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa z tytułu bezprawnych decyzji administracyjnych w niniejszej sprawie znajduje uzasadnienie w art. 160 k.p.a., który wprawdzie został uchylony, to jednak z mocy art. 5 przepisów wprowadzających ustawę zmieniającą z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 04.162.1692) odnosi się do zdarzeń i stanów prawnych, mających miejsce przed datą wejścia w życie nowych uregulowań prawnych.

W ocenie Sądu I instancji działania poprzedników Ministra Gospodarki jako statio fisci Skarbu Państwa rozpoczęły ciąg zdarzeń, który doprowadził do sytuacji, gdy niemożliwe jest odzyskanie nieruchomości w naturze, gdyż stanowi ona obecnie własność osoby trzeciej.

Zebrane w sprawie dowody z dokumentów i opinii pozwalają, zdaniem Sądu Okręgowego na przyjęcie za udowodnione, że na skutek bezprawnej nacjonalizacji doszło do uszczerbku w majątku dawnego właściciela

nieruchomości, a tym uszczerbkiem jest utrata wartości zabudowanej budynkami nieruchomości, na której funkcjonował tartak wraz z wyposażeniem. Wbrew twierdzeniom pozwanego, zdaniem Sądu nie jest możliwe odzyskanie nieruchomości przez powoda w naturze. Nadto powód, zważywszy na treść art. 363 § 2 k.c. dokonał wyboru naprawienia szkody poprzez odszkodowanie w pieniądzu.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. zasądził na rzecz powoda kwotę 237 379,50 zł tytułem należnego odszkodowania jako spadkobiercy L. W. z tytułu szkody rzeczywistej zważywszy na obie opinie biegłych. Powyższą kwotę Sąd zasądził z odsetkami od dnia wyroku, gdyż w tej dacie została ustalona wysokość odszkodowania, a ponieważ opinia została sporządzona według cen z 2011 roku, brak jest podstaw do przyjęcia w ocenie Sądu Okręgowego, że pozwany od daty wytoczenia powództwa był już w zwłoce. Sąd powołał w tym zakresie przepisy art. 363 § 2 k.c. w zw. z art. 359 § 1 k.c.

O kosztach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 i 99 k.p.c., zważywszy, że w stosunku do pierwotnego roszczenia powód wygrał w 24% i tym samym zasądził od powoda na rzecz pozwanego 3 744 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, która jest różnicą kosztów pełnomocników stron. Sąd miał na względzie, że w ostatniej fazie procesu powód postępował nielojalnie, a czynności przez niego przedsięwzięte spowodowały przedłużenie postępowania w sprawie.

Powód został także obciążony częścią opłaty od pozwu.

Wydatki zostały przejęte na rachunek Skarbu Państwa.

Apelację od tego rozstrzygnięcia złożył powód, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w części, tj. w punktach II, III, IV i V.

Powód zarzucił zaskarżonemu wyrokowi :

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

-art. 359 § 1 k.c. w zw. art. 363 § 2 k.c. poprzez błędną ich wykładnię skutkującą niezasadnym przyjęciem, iż powód może dochodzić odsetek ustawowych od zasądanego roszczenia dopiero od dnia wydania wyroku, a nie od daty wniesienia pozwu;

-art. 455 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sprawie w sytuacji, gdy przepis ten wskazuje, że jeżeli termin świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania, w realiach przedmiotowej sprawy, zatem niezwłocznie po wniesieniu powództwa;

-art. 481 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sprawie;

2. obrazę przepisów postępowania mającą istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie w sprawie, skutkiem czego było rozliczenie kosztów po myśli art. 100 k.p.c. zamiast nieobciążania powoda kosztami, o których mowa w punkcie IV i V wyroku, w sytuacji, gdy na wynik sprawy miało wpływ ograniczenie powództwa podyktowane uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 sygn. akt III CZP 122/10 (brak możliwości dochodzenia odszkodowania obejmującego utracone korzyści).

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie w punkcie II wyroku odsetek ustawowych od kwoty 237 379,50 zł od dnia wniesienia pozwu, tj. 22 marca 2007 roku do dnia zapłaty, nieobciążanie powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa adwokackiego na rzecz pozwanego oraz tytułem nie uiszczonych opłat od pozwu pkt. IV i V wyroku ewentualnie obciążenie kosztami, o których mowa w punkcie V pozwanej. Ponadto powód wniósł o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja była nieuzasadniona, podniesione w niej zarzuty nie zasługiwały na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych oraz ich oceny prawnej.

Podzielając stanowisko sądu I instancji wskazać nadto należy, że w przypadku ustalenia odszkodowania na podstawie art. 363 § 2 k.c. ustalenie terminu początkowego zasądzenia odsetek uzależnione jest od okoliczności każdego konkretnego przypadku.

Powyższy przepis ustala zasadę, że jeżeli odszkodowanie (naprawienie szkody) ma nastąpić w pieniądzu, wysokość odszkodowania powinna być ustalona według cen z daty ustalenia odszkodowania, a odstępstwa od tej zasady są dopuszczalne, gdy szczególnie okoliczności wymagają przyjęcia za podstawę cen istniejących w innej chwili.

Jeżeli ceny obowiązujące w dacie wyrokowania są wyższe od cen z daty powstania szkody, czy wezwania do jej naprawienia, a ustalenie odszkodowania następuje zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 363 § 2 k.c. to dopiero od daty wyrokowania można mówić o opóźnieniu się dłużnika w spełnieniu zasądzzonego świadczenia, a tym samym od tej daty należą się wierzycielowi odsetki.

Skoro zgodnie z art. 363 § 2 k.c. wysokość odszkodowania ustalona zostaje według cen z daty wyrokowania, to odszkodowania w takiej wysokości staje się wymagalne dopiero z datą wyroku, a zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej narusza art. 481 § 1 k.c. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 lipca 2011 roku, I ACa 233/11, Lex nr 1120094).

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego, że w przypadku, gdy ustalenie odszkodowania nastąpiło według cen z chwili wyrokowania, trzeba uznać, że należy się ono w tej wysokości, jeżeli ceny te były wyższe od występujących wcześniej, dopiero od tej chwili. Zatem od chwili ustalenia odszkodowania można mówić o opóźnieniu się dłużnika w zapłacie odszkodowania ustalonego według tych cen i w konsekwencji dopiero od tej chwili można zasądzić od niego odsetki za opóźnienie (wyrok z dnia 07 lipca 2011 roku, II CSK 635/10, Lex nr 1001288).

W okolicznościach sprawy brak jest jakichkolwiek danych, aby przyjąć, że ceny z daty wyrokowania były niższe niż w dacie powstania szkody bądź w dacie złożenia pozwu, którą powód utożsamia z wezwaniem do zapłaty odszkodowania. Przede wszystkim powód nie wykazał przed sądem I instancji, aby doszło do spadku cen, a zatem także wartości odszkodowania, pomimo konsekwentnego żądania zasądzenia odsetek od dnia wniesienia pozwu, co mogłoby uzasadniać zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej niż data wyroku.

Ponadto w okolicznościach tej sprawy obciążenie pozwanego odsetkami za okres wcześniejszy przed datą wyrokowania przez sąd I instancji jest nieuzasadnione, bowiem odpis pozwu został doręczony stronie pozwanej po 13 miesiącach od jego złożenia z uwagi na podejmowane w sprawie czynności procesowe oraz przedłużenie postępowania o kolejne 10 miesięcy wywołane złożeniem przez powoda wniosku o otwarcie zamkniętej rozprawy i przeprowadzenie dowodu z dokumentu dotyczącego częściowego działu spadku, który już w dacie wnoszenia pozwu pozostawał w dyspozycji strony zważywszy na datę jego sporządzenia.

Z powyższych przyczyn trafne było stanowisko sądu I instancji, że odsetki powinny być zasądzone od dnia wyrokowania, a podniesione w tym zakresie zarzuty apelacji naruszenia art. 359 § 1 k.c. w zw. art. 363 § 2 k.c., art. 455 k.c. i art. 481 § 1 k.c. nie okazały się słuszne.

Podobnie nieuzasadniony jest zarzut naruszenia art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie.

Przepis ten ustanawiający zasadę słuszności, stanowi rozwiązanie szczególne, nie podlegające wykładni rozszerzającej, stosuje się go w szczególnie uzasadnionych okolicznościach.

Ocena sądu, czy zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek, o którym mowa w art. 102 k.p.c. ma charakter dyskrecjonalny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy, w związku z czym co do zasady może podlegać kontroli instancyjnej jedynie wyjątkowo. Powyższa ocena sądu co do zaistnienia lub nie zaistnienia przesłanek zastosowania art. 102 k.p.c. w konkretnej sprawie może zostać podważona przez sąd odwoławczy tylko wtedy, gdy jest ona rażąco niesprawiedliwa. Skarżący nie wykazał, aby nie zastosowanie art. 102 k.p.c. było rozstrzygnięciem rażąco niesprawiedliwym w okolicznościach sprawy.

Sąd Apelacyjny zwraca także uwagę, że wbrew stanowisku powoda, Sąd Okręgowy obciążył powoda jedynie częścią kosztów, ponieważ powód korzystał z częściowego zwolnienia od opłaty od pozwu, a nadto powód nie został obciążony w żadnej części wydatkami, które w sprawie niniejszej były dość znaczne, a związane z przeprowadzanymi w sprawie dowodami z opinii biegłych.

Zastosowanie art. 102 k.p.c., czego domaga się skarżący jest uzależnione od ustalenia, że obciążenie strony kosztami pozbawi tę stronę środków do zaspokojenia usprawiedliwionych potrzeb bądź pozbawi zasądzonego świadczenia w takim rozmiarze, że zniweczy to sens orzeczenia. Niewątpliwie taka sytuacja nie występuje w stosunku do powoda.

Prawidłowo zatem Sąd Okręgowy zastosował art. 100 k.p.c. stosunkowo rozdzielając koszty procesu.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda na podstawie art. 385 k.p.c. jako bezzasadną.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98§ 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. biorąc pod uwagę wynik postępowania apelacyjnego.